TRAFICOM
Liikenne- ja viestintävirasto

15.1.2019

Dnro:
1427/04/2018

Lausuntopyyntö HE 222/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain, pakkokeinolain ja rikoslain 6 luvun 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Liikenteen turvallisuusvirastolta ja Viestintävirastolta lausuntoa hallituksen esitykseksi otsikkoasiassa. Liikenteen turvallisuusvirasto, Viestintävirasto ja osa Liikennevirastosta yhdistyivät 1.1.2019 uudeksi Liikenne- ja viestintävirastoksi (jäljempänä Traficom). Traficom kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Esityksessä ehdotetaan muun muassa, että vankeuslaissa (767/2005) ja tutkintavankeuslaissa (768/2005) säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle riittävä toimivalta puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen toimintaan vankilan alueella tai sen yläpuolella. Traficom lausuu asiassa siltä osin, kuin esitysluonnoksella on liittymiä Traficomin valvomiin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014, jäljempänä viestintäpalvelulaki) säännöksiin sähköisen viestinnän luottamuksellisuudesta, radiotaajuuksien tehokkaasta ja häiriöttömästä käytöstä sekä radiolaitteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä ilmailulain (864/2014) sääntelyyn.

Lausunto

Traficom kannattaa Rikosseuraamuslaitokselle ehdotettuja uusia toimivaltuuksia ja katsoo, että ehdotetut toimivaltuudet ovat tarpeen, jotta Rikosseuraamuslaitos kykenee aikaisempaa tehokkaammin varautumaan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen vankiloissa nopealla ja tehokkaalla tavalla ja vastaamaan miehittämättömien kulkuneuvojen luomaan turvallisuusuhkaan.

Viestinnän luottamuksellisuus

Esityksessä vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin lisättäisiin Rikosseuraamusvirastolle oikeus käsitellä miehittämättömän kulkuneuvon käyttöön liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumiseksi tai kulkuneuvon tai sen kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi silloin, kun se olisi välttämätöntä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Tiedot tulisi hävittää viipymättä teknisen laitteen käytön päätyttyä, jollei laissa toisin säädetä.

Traficom pitää perusteltuna, että viranomaisen toimivaltuuksista poiketa perustuslailla turvatusta radioviestinnän luottamuksellisuuden suojasta säädetään viranomaista koskevassa erityislainsäädännössä. Tämän vuoksi

on tarkoituksenmukaista, että kyseessä olevat lainsäädännön kehittämistarpeet esitetään toteutettaviksi vankeuslakia ja tutkintavankeuslakia muuttamalla.

Rikosseuraamusvirastolla, kuten eräillä muillakin viranomaisilla, on perusteltuja turvallisuustarpeita, joihin miehittämättömien kulkuneuvojen kauko-ohjaukseen liittyvä radioviestintä liittyy. Radioviestinnän käsittely olisi tarpeen muun muassa miehittämättömän kulkuneuvon paikantamiseksi, yksilöimiseksi ja niiden kauko-ohjauspaikan selvittämiseksi.

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen

Esityksen mukaan miehittämättömiin kulkuneuvoihin puuttuminen olisi mahdollista vankila-alueella tai sen yläpuolella. Vankila-alueen rajat määräytyvät liikkumis- ja oleskelurajoituksista annetun sisäministeriön asetuksen ja sen karttaliitteiden perusteella. Puuttuminen voisi tarkoittaa miehittämättömän kulkuneuvon ottamista tilapäisesti haltuun, sen käytön estämistä tai puuttumista muutoin sen kulkuun. Haltuun ottamisella tarkoitettaisiin määräysvallan ottamista esimerkiksi niin, ettei laitteen alkuperäinen käyttäjä enää pystyisi käyttämään sitä tai ettei autonominen laite voisi enää suorittaa tehtäväänsä. Käytön estämisellä puolestaan tarkoitettaisiin sellaisten edellytysten luomista, ettei kulkuneuvon käyttäminen olisi mahdollista. Kulkuun muutoin puuttuminen voisi tarkoittaa esimerkiksi verkon käyttämistä niin, ettei kulkuneuvo kykenisi enää suorittamaan tehtäväänsä. Rikosseuraamuslaitos voisi puuttua kulkuun myös antamalla määräyksiä kulkuneuvon ohjaajalle, jos sen ohjaaja kyetään tavoittamaan.

Rikosseuraamuslaitoksen nykyiset toimivaltuudet eivät välttämättä sovellu miehittämättömiin kulkuneuvoihin, koska nimenomainen toimivaltasäännös puuttuu. Kulkuun puuttuminen eri toimenpitein sekä niiden edellytysten tarkentaminen vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on tästäkin syystä perusteltua.

Vankeuslain 16 luvun 2 a §:n ja tutkintavankeuslain 11 luvun 2 a §:n säännöksillä säädettäisiin sellainen lakiin perustuva rikoslain 38 luvun 5 §:ssä tarkoitettu oikeutus, jonka perusteella Rikosseuraamusvirastolla on oikeus estää tai häiritä radioviestintää, mikä muutoin on rikoslain nojalla kiellettyä.

Esityksessä on huomioitu se, että miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen teknisin keinoin voi vaikuttaa myös muuhun radioviestintään. Teknisen laitteen käytöstä päätettäessä onkin tärkeää arvioida, miten ja kuinka laajasti miehittämättömän kulkuneuvon radioviestinnän häirintä vankila-alueilla tai niiden yläpuolella voi vaikuttaa myös muuhun viestintään. Toimenpiteillä ei esityksen mukaan saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa radio- tai muulle viestinnälle tai yleiselle viestintäverkolle. Tekniset toimenpiteet tulee toteuttaa sekä ajallisesti että laajuudeltaan siten, että vaikutukset kohdistuisivat mahdollisimman tarkasti vain haitalliseksi havaittuun toimintaan ja sen käyttämiin taajuuksiin.

Traficom pitää tärkeänä, että teknisen laitteen käytöstä päätettäessä harkinnassa olisi erityisesti huomioitava teknisen laitteen käytön vaikutukset turvallisuusradioviestintään, radionavigointisatelliittiliikenteen vastaanottoon (esimerkiksi GPS-vastaanotto) ja matkaviestintaajuuksiin. Lähtökohtaisesti radiohäirinnän käytön kynnys tulisi arvioida korkealle,

TRAFICOM
Liikenne- ja viestintävirasto

mikäli häiriö voisi kohdistua turvallisuusradioviestintään, radiosatelliittiliikenteen vastaanottoon (esimerkiksi GPS-vastaanotto) tai matkaviestintaajuuksiin. Radioviestinnälle aiheutetun haitan ja virkatehtävän tärkeyden suhteellisuusvertailuun vaikuttaa siten myös se, mille taajuusalueelle ja mihin radioviestintään häirintälaitteen käyttö kohdistuu.

Esityksessä on myös huomioitu se, että teknisiä toimenpiteitä, joilla puututaan miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun taajuuksien avulla, käyttää vain asianmukaisen koulutuksen saanut virkamies. Siten on tärkeää, että niitä käyttävät henkilöt ovat tietoisia laitteiden ominaisuuksista ja osaavat käyttää niitä oikein. Tämä on tärkeää radioviestinnälle mahdollisesti aiheutuvan haitan minimoimiseksi.

Huomiota tulee kiinnittää myös siihen, että puuttuminen tehdään aiheuttamatta vaaraa muulle liikenteelle. Mikäli puuttuminen tehdään voimakeinoin, Traficom haluaa kiinnittää lisäksi huomioita kansainvälisellä tasolla esiin nousseeseen keskusteluun kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen 3 bis artiklasta ja sen soveltuvuudesta miehittämättömiin ilma-aluksiin. Artikla asettaa jäsenvaltioille vaatimuksen pidättäytyä aseiden käytöstä lennolla olevia siviili-ilma-aluksia vastaan, ettei ilma-aluksessa olevien henkilöiden henkeä eikä ilma-aluksen turvallisuutta saa vaarantaa siinä tapauksessa, että ilma-aluksen kulkuun puututaan.

Erityisen tärkeänä toimenpiteiden arvioinnissa voidaan myös pitää sitä, että toimenpiteet ovat oikeasuhteisia ja välttämättömiä tavoitteeseen nähden.

Radiolähettimiin liittyvät vaatimukset

Esityksessä on huomioitu, että siinä tarkoitetut tekniset radiotaajuuksia käyttävät laitteet ovat viestintäpalvelulaissa tarkoitettuja radiolähettimiä, jotka edellyttävät Traficomin myöntämää radiolupaa. Radioluvasta säädetään viestintäpalvelulain 6 luvussa. Radiolupamenettelyssä Traficom voi varmistaa, ettei tekninen laite ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle ja sähköisille viestintä-verkoille ja niiden käyttäjille.

Ilmoitusvelvollisuus radioviestinnän häirinnästä

Esityksen mukaan teknisen laitteen käyttämisestä tulisi ilmoittaa Viestintä-virastolle (1.1.2019 alkaen Traficom).

Traficom pitää hyvänä sitä, että esityksessä on huomioitu yhteistyö Traficomin kanssa. Radiotaajuuksien häiriöttömyyttä koskevien Traficomin valtakunnallisten valvontatehtävien hoitamiseksi on tärkeää, että virastolla on taajuuksien käytön tilannekuva tiedossa. Tämän vuoksi onkin tärkeää, että virasto saa tiedon Rikosseuraamusviraston päätöksistä tilanteissa, joissa päätökseen sisältyy radioviestinnän häirintälaitteen käyttö ja joilla voi olla vaikutusta muuhun radioviestintään. Ilmoitus voidaan tehdä myös jälkikäteisenä, jolloin ilmoitus ei viivytä Rikosseuraamusviraston suorittamaa virkatehtävää.

Mari Österberg
erityisasiantuntija

Päivi Metsävainio
yksikönpäällikkö